

BUITEN

27^E JAARGANG N^O. 23

ZATERDAG 10 JUNI 1933

WANDELGANG IN HET ZOMERPALEIS BIJ PEKING, BIJNA EEN KILOMETER LANG, GEBOUWD
TEGEN HET EINDE DER VORIGE EEUW
BIJ HET ARTIKEL: HET ZOMERPALEIS IN DE WESTELIJKE BERGEN

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

DE FILM-ACTRICE, DOOR J. P. BALJÉ	BLZ. 272—273
VAN DEN PASTOOR DIE ZOO MEROAKELS MOOI KON PREEKEN, DOOR V. H.-E.	BLZ. 273
VOORZOMER, DOOR GEERTRUIDA CARELSEN	BLZ. 273
WOUORKEST, (GEDICHT), DOOR JOANNES RED- DINGIUS	BLZ. 273
HET ZOMERPAALEIS IN DE WESTELIJKE BERGEN (GEÏLL.), DOOR E. KUNERT	BLZ. 274—277
HET LEVEN AAN DE OPPERVLAKTE DER ZEEËN, (GE- ILL.), DOOR DR. H. ENGEL	BLZ. 277—279
LANGS DEN GELDERSCHEN IJSEL (GEÏLL.), DOOR JAC. GAZENBEEK	BLZ. 280—282

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74—76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.

DE FILM-ACTRICE

DOOR J. P. BALJÉ

Toen ik op den eersten morgen van mijn verblijf in het „Hôtel de Dieppe” te Rouen wakker werd en soeziger naar buiten keek, scheen het zonnetje, wat mij vlug uit bed deed springen. Het was mijn plan geweest het oude Rouen te bezoeken, dat bekend is om zijn mooie bouwwerken, maar ik wilde er meteen een uitstapje naar het beroemde duo Deauville-Trouville aan vastknoopen. Mooi weer is voor een badplaats nu eenmaal een eerste vereischte en dus besloot ik maar onmiddellijk aan mijn plan gevolg te geven. Het is niet zoo heel eenvoudig een goede verbinding Rouen-Trouville te vinden. Maar ernstige naspeuringen hadden mij geleerd, dat, wilde ik niet in het holst van den nacht opstaan, in welk geval ik via Lisieux kon gaan, ik het best deed den trein naar Le Havre te nemen, waar ik om elf uur een bootje naar Trouville kon halen. De trein voerde mij dus naar Le Havre, waar de smerigste taxi, die ik ooit gezien heb, mij in recordtijd — ik had maar zeven minuten — van het station naar den Seine-mond bracht. En op het bootje, dat kalm en rustig den breeden mond van de Seine overstak, begon mijn avontuur. Eigenlijk was het begin wel wat banaal, en de fitnesses ervan zijn me zelfs ontschoten. Zeker is in ieder geval, dat ik na een half uurtje naast een allerliefst Françaisesje zat en een geanimeerd gesprek met haar voerde. En ik moet bekennen, dat ik veel meer naar haar pittig snuitje keek, dan naar de mooie Normandische kust, die nu zoo langzamerhand in zicht kwam en de aandacht toch overwaard was. Voor ik er erg in had, was het twaalf uur en meerde ons bootje te Trouville. Galant hielp ik haar het ijzeren trapje op, en terwijl wij over de lange pier liepen, werkten mijn hersens koortsachtig, hoe ik het moest aanleggen om in haar gezelschap te blijven zonder opdringerig te worden. De oplossing van dit vraagstuk werd mij bespaard door hulp van onverwachte zijde. Was ik met stralende zon uit Rouen vertrokken, tijdens den overtocht met het bootje hadden zich al enkele wolkjes samengepakt, en toen we goed en wel Trouville binnenstapten, ontlastte zich boven onze hoofden een stortbui, die ons in allerijl een restaurant binnendreef. En wat was op dat moment logischer, dan dat we aan één tafeltje plaatsnamen? Een kellner kwam op ons toe. „Monsieur, madame?” vroeg hij beleefd. Even keek ik haar aan en tegelijkertijd glimlachten we. De man hield ons voor een paartje, en ik liet hem in dien waan. Zonder een spier op mijn gelaat te vertrekken, bestelde ik een uitgebreide lunch voor ons beiden. „Het is het beste van den nood een deugd te maken en hier meteen te lunchen”, zei ik, toen de kellner weg was. „Dan verliezen wij geen tijd”. Een oogenblik keek ze me ernstig aan, dan lachte ze. „Wel”, zei ze, „U is brutaal. Vertel me tenminste hoe U heet”. Haastig herstelde ik mijn vergrijp tegen de éti-

quette. „En mag ik op mijn beurt misschien weten . . . ?” Weer verscheen het lachje, dat haar vroolijk snuitje zoo interessant maakte. „Kent U mij dan niet?” vroeg ze verwonderd. Verbaasd staarde ik haar aan. „Ik . . . ? U kennen?” stamelde ik. „Ik dacht, dat mijn naam en mijn gezicht in heel Frankrijk bekend zouden zijn”, zei ze, „ik ben Kenée Duclair!” Ik was nog even wijs. Kenée Duclair, Kenée Duclair, peinsde ik. Nee, ik had den naam werkelijk nog nooit gehoord. „Ik ben film-artiste. Een week geleden heb ik een contract geteekend voor Hollywood. Morgen vertrek ik uit Le Havre naar Amerika”. Perplex keek ik haar aan: een beroemde film-artiste, en ik kende niet eens haar naam. Beduusd stamelde ik een excuus. In Holland zag je niet zooveel Fransche films, en in de krant had ik het zeker over het hoofd gezien. Maar ze lachte om mijn verlegenheid. „Ik ben juist blij, dat U me niet kende”, zuchtte ze, „U kunt niet gelooven, hoe hinderlijk bekendheid is. Heeft me moeite genoeg gekost, mij dezen laatsten middag vrij te maken en alleen naar Deauville te gaan. Heusch” De kellner, die de lunch kwam serveeren, stoorde ons gesprek, en tijdens het eten spraken wij weinig. Mij had het avontuur overweldigd. Te lunchen met een beroemdheid van internationale bekendheid, en te weten, dat ik haar niet heelemaal onsympathiek was, gezien haar houding dat begon haast op een film-scenario te lijken! Het weer klaarde gelukkig heelemaal op, en de verdere middag komt mij voor als een droom. Kenée Duclair bewees, dat de film haar onbedorven had gelaten, dat geblaaserdheid haar geheel en al vreemd was, en ze genoot kinderlijk van alles, wat een tweetal mondaine badplaatsen als Deauville-Trouville aan genot bieden kunnen. We zwommen en stoeiden in het frissche zeewater, we lieten ons bruinbakken op het breede strand, en later paradeerden wij op „Les Planches”, waar Kenée aller aandacht trok. Wat, gezien haar alleraardigst gezichtje en haar reputatie, natuurlijk niet verwonderlijk was. Vóór we het wisten, was het half zes en tijd voor het laatste bootje van zes uur naar Le Havre. Als twee goede vrienden wandelden wij samen naar de pier, en van daar wierpen wij een laatste blik op het nog altijd drukke strand. Toen keken wij elkaar aan, en gelijktijdig loosden wij een zucht. Tijdens den overtocht waren we heel, heel stil. Zij bracht mij naar den trein. Ik had het haar niet gevraagd, en zij had het mij niet voorgesteld, het ging als vanzelf. En toen het tijd was om in te stappen, drukte ik haar weemoedig de hand. „Au revoir, Renée!” zei ik werktuigelijk. Doch spontaan sloeg zij haar armen om mijn hals. En het werd een afscheid, een „close-up” waardig. „Adieu!” hoorde ik haar stemmetje, terwijl de trein al wegreed, en lang nog zag ik het smalle, wuivende handje. Het was zonderling, maar Rouen had alle attractie voor me verloren. Omdat ik het nu eenmaal van plan was geweest, besteedde ik den volgenden morgen aan het bezichtigen van de groote cathedraal en de andere bezienswaardigheden. ’s Middags zocht ik de Seine-oevers op, en mijn bliken aanschouwden het beweeglijk gedoe, dat mijn geest weigerde op te nemen. Op den Cours Boieldieu dronk ik uit een dikbuikige flesch den nationalen Normandischen wijn, de Cidre. Doch bij alles wat ik deed, was zij geen oogenblik uit mijn gedachten. Renée zat nu al op de boot, die koers zette naar Amerika. Misschien was zij het vluchtige avontuur alweer vergeten! Na het avondeten was ik in een lustelooze stemming. Het was geen seizoen en de theaters waren gesloten. Trouwens, ik zou er tóch niet heen zijn gegaan. Een vreemd verlangen dreef mij naar de bioscoop. In de Rue Jeanne d’Arc was de beste cinéma van Rouen, vertelde mij een kellner. Veel moois was het niet. De beste plaats — van zeven franc vijftig — bleek een soort houten bak te zijn, die den weidschen naam „loge” droeg. Het was donker, toen ik er binnen stommelde. Maar even later ging het licht op, en had ik gelegenheid, het kale interieur te aanschouwen. Er was weinig publiek, en ik vroeg me af, hoe men de tien muzikanten kon bekostigen, die voor een bijna leege zaal speelden. Mijn gepeins werd onderbroken door een serveuse, die achter mij in de „loge” was getreden. „Programme, m’sieur?” hoorde ik haar vragen. Ik grabbelde in mijn zak naar een geldstuk en draaide mij om. Toen ik het meisje in het gezicht keek, viel mijn opgeheven hand slap terug. „Renée”, stamelde ik. Ze schrok, en het leek, of ze wilde vluchten. Maar ze herstelde zich prachtig. „Monsieur moet zich vergissen”, zei ze, en ze had haar stem

wonderlijk goed in bedwang. „Ik heet Louise . . .” ☼ „Ach ja, natuurlijk . . .”, zei ik dwaas, „natuurlijk . . . een vergissing . . .”. En ik betaalde het programma, dat ik aannam uit haar smal handje, dat tóch een weinig beefde. ☼ En nu, nù heb ik spijt, dat ik ooit het bioscoopje in de Rue Jeanne d'Arc bezocht. Dat muf-riekende, ongezellige theater-tje heeft een illusie verstoord. De illusie van een klein, fantasierijk serveusetje, dat één dag filmster wou zijn . . . en van iemand, die dacht, een „heusch” film-avontuur te hebben beleefd . . .

Van den Pastoor, die zoo meroakels mooi kon preeken

HET was een stralende October-Zondagmorgen, de zon bescheen met een heerlijke najaarswarmte het aardig Brabantsch dorpje. De eiken om de boerderij waren warm donker bruin getint, een enkele beuk bij het oprijhek stond in goudgele pracht, terwijl de lindeboomen op 't kerkplein met een veel lichtere nuance de kleurenschakeeringen nog vermooiden. ☼ De kerkklokken beierden met donkeren klank, de geloovigen waarschuwend, dat over een half uur de mis begon. ☼ Opeens komt er leven in het stille dorpje; lag te voren alles in vredige rust, onder de Zondagsstemming, plots gaat hier en daar een deur open, een boer, netjes geschoren, de zijden pet op het hoofd, komt met zijn onmisbaar pijpje in den mond naar buiten. Praat vast aan met buurman, wachtend op moeder de vrouw, die spoedig volgt; de mooie helderwitte poffer op, met de witte bloemetjes en groene rankjes en de fijn gestreken gesteven kant. De zijden japon, vaak nog een erfstuk van moeder, staat wijd uit. Van alle buitenwegen ziet men ze komen, de clubjes aangroeiend, hoe dicht men het dorp nadert. De vrouwen wandelen samen, het kerkboek in de hand, de mannen pratend over de prijzen van vee en landbouwproducten, en ook wel over mijnheer Pastoor, die toch zoo meroakels mooi preeken kan, en zèggen dat ie 't doen kan, nou, dan weet je waar het opstaat. ☼ Ook de vrouwen babbelen druk en vandaag toch vooral is er iets wat hen danig bezig houdt, want had mijnheer Pastoor de vorige Zondag niet gezegd dat ze toch vooral goed op moesten letten, want dat hij de volgende week iets zeer belangrijks mee te delen had. ☼ Wat zou het zijn? Zou er dan toch een nieuwe kerk komen, of kregen ze misschien een gasthuis? De stad lag veraf en aan een ziekenhuis was groote behoefte, maar zou het dan niet veel eerder komen in het grootere dorp een half uur gaans van hier? Heel wat gissingen werden er gemaakt, tot men het kerkplein genaderd was, en langzaam de kerk binnen ging. ☼ Vele hoofden keken op uit hun kerkboek toen den Pastoor den preekstoel beklom. Nu zou het komen! En toen hij dan ook een aanvang met de preek ging nemen, stond er merkbare spanning op velen gezichten. ☼ „Beminde geloovigen,” begon hij, „wat ik nu wil gaan zeggen kunt ge vast nooit raden, maar ik zal oe een roadselke opgeven, misschien kunt ge het oplossen, luister goed. ☼ Ik weet iets, wat gullie niet weet. En gullie weet iets wat ik niet weet. Roa, roa wat is dat? ☼ Ik zie het al aan oe gezichten, ge kunt het niet raden, is 't wel, nu, ik zal het oe maar zeggen. Mienen botterpot is leeg, en dat wete gullie niet en gullie weet hoe die vol mot kommen, en dat weet ik niet” en toen keek de grijze Pastoor met een oolijk gezicht zijn schapen aan en voordat ze van hun verbazing bekomen waren, was hij met zijn gewone Zondagspreek begonnen. ☼ Bij het uitgaan der kerk zei boer Krelis tot Piet van den Heege Hof: „Awel Piet, wat heb ik oe gezeid, kan onze Pastoor nou niet miroakels mooi preeken en goed zeggen waar 't op staat?” en zijn pijpje stoppend ving hij den weg naar huis toe aan. v. H.-E.

VÓÓRZOMER

DOOR GEERTRUIDA CARELSEN

VOLGENS onzen kalender begint de zomer op 21 Juni. Maar sinds een paar maanden is er in het landschap rondom ons, met tusschenpoozen van af en toe een paar koude dagen, voortdurend een aangroeiende stemming van behagelijkheid gekomen. ☼ Zij doet u goed, lichamelijk en geestelijk, doortintelt u met een eigenaardige genoegelijkheid. Gij zoudt niet kunnen zeggen hoe het komt

dat gij, onder den invloed van dezen verkwikkenden prikkel, eensklaps over allerhande dingen heel anders denkt dan een poosje te voren. Gij maakt allerlei plannen . . . ☼ Als gij zoekt naar een reden van die ongezochte aandoening, dan komt gij allicht tot de ontdekking dat de zomer nu in aantocht is. Gij kijkt naar de boomen, die gaandeweg groen zijn geworden, en als gij toevallig een lijster hoort zingen, geeft gij misschien die twee verschijnselen als oorzaak van uw vreugde op. Zou, wèlbezien, de oorzaak niet liggen in een kracht, die èn de boomen, èn de vogels, èn onszelf tegelijk heeft aangegrepen en hen aldus met ons doet samenstemmen? De weelde van een eersten echt zomerachtigen indruk ligt in het gevoel dat wij nu weer meelevens met de natuur rondom ons. Gedurende den winter hebben wij daartegenin geleefd. Het woord „winterslaap” is welsprekend. Een groot deel van het plantenrijk om ons heen slaapt. Een aantal lagere dieren slaapt den heelen winter door. Wij menschen zouden er misschien, op heel gure winterdagen, ook wel lust in hebben, maar wij zouden het niet volhouden. Doch ziet, ieder jaar, lang voorbereid door atmosferische werkingen, komt van lieverlede weer de kentering, die ons in samenstemming brengt met de omringende natuur. Het negatief karakter van den winter heeft plaats gemaakt voor het sterkpositieve van lente en zomer. De stemming van het landschap is niet zwijgend neutraal meer, doch heeft ons o, zooveel te zeggen. Wij verstaan daarvan misschien aanvankelijk slechts een klein deel, maar juist genoeg om te beseffen, dat het nu weer de moeite waard wordt, naar die taal te luisteren. Kijkt naar den zonneshijn, wat die voor wonderen wrocht, tot op de schutting van uw buurman toe. Zij en duizend levende, en zelfs levenlooze voorwerpen stemmen samen in één groot zonnelied. De aloude „vier elementen”: aarde, lucht, vuur en water, zingen een reusachtig kwartet. En een zeer elementaire snaar in ons binnenste trilt, zonder ons onmiddellijk toedoen, mee. Van het oogenblik af, dat deze elementaire vreugde ons pakte, weten wij, bij ervaring, dat de natuur met iederen dag mooier gaat worden. Wij werden uitgenoodigd het lentefeest mee te vieren; het zal slechts aan ons zelf liggen, of wij daarvan gebruik maken. Het heerlijke van die elementaire vreugde is: dat zij aan geen leeftijd, aan geen kennis, aan geen maatschappelijke positie is gebonden. Het kind, dat rondspringt op een zandhoop en het oudje, dat zich koestert in het zonnigste hoekje, kunnen er even innig in deelen. De natuur-onderzoeker vermeit er zich in op een andere wijze dan iemand die geen beuk uit een eik kent, maar in het diepst van hun gemoed kunnen zij er even hartelijk om meejubelen. Een fijnbeschaafde wandelaar verbeeldt zich wel eens, dat een boer zijn landelijke omgeving uitsluitend uit een nuttigheids-oogpunt beschouwt, totdat onverwachts een teekenachtig woord uit diens mond van ongeveinsde bewondering voor natuurschoonheid getuigt. Het is maar of wij er aanleg toe hebben en dien aanleg in ons aankweken. ☼ Geen andere vreugde is zoo weinig zelfzuchtig als deze. Wij kunnen die heerlijkheid aanzien en er in meejuichen, zonder eenig bezit voor ons zelf te verlangen. Zij tilt ons, voor een korte wijle, uit de werkelijkheid op. En dientengevolge is zij allicht in staat ons het best den weg te leeren, waar het er op aan komt, ons aan den druk van schijnbaar onoverwinnelijke bezorgdheden te ontworstelen.

WOUDORKEST

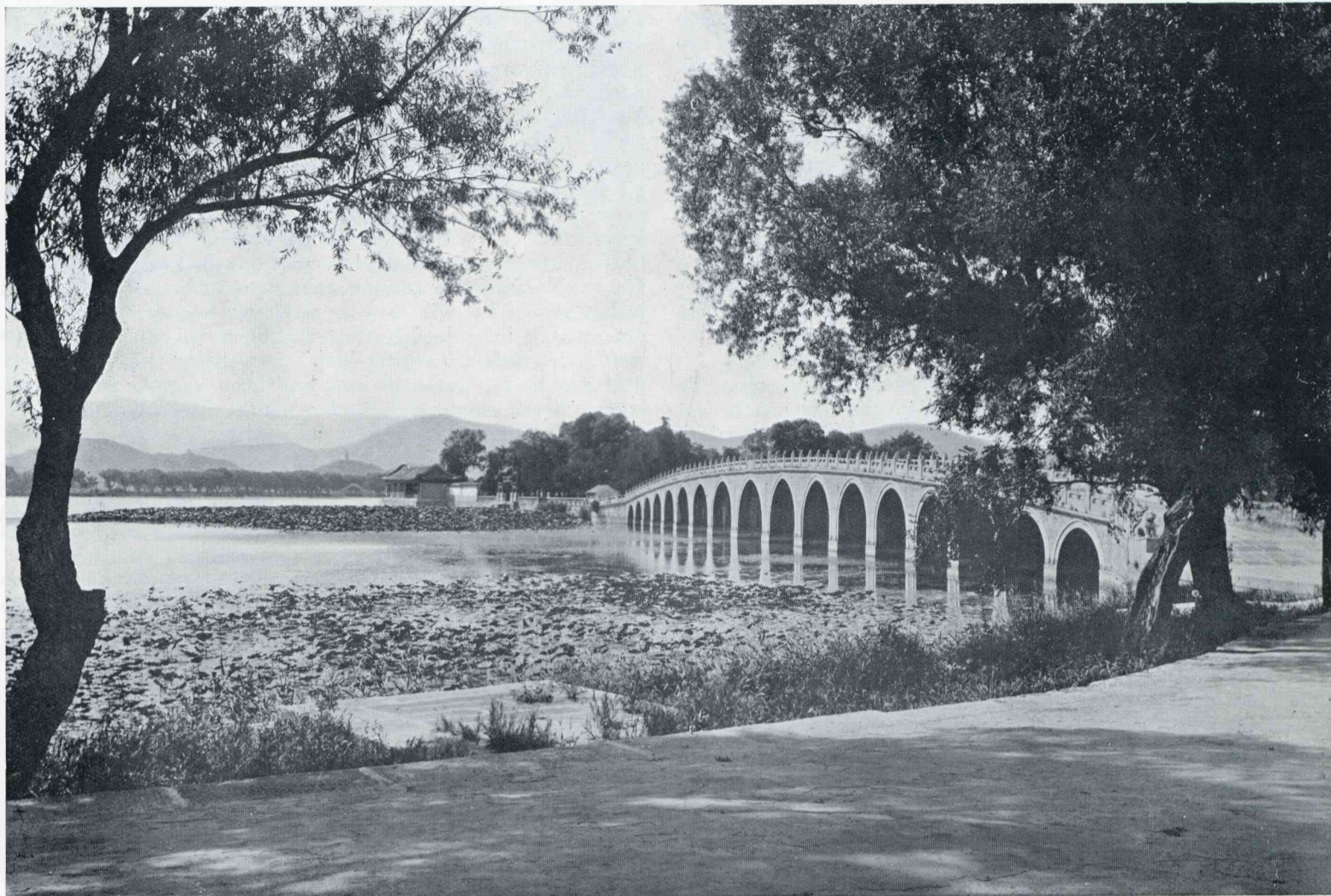
Wat zoet geluid, wat fijn-hoog-tonig schallen
doorwaait de zuilengangen van 't hoog bosch,
liet elke boom zijn schoonste lied'ren los
en zingen zij nu samen allen, allen?

't Is als de stem van eene verre zee,
bewogenheid van leven, dat wil stroomen,
het is de wijdheid van een wereld-droomen,
het deelt de ziel zijn schoonste wond'ren mee.

Het is een zingen, dat de ziel doet zingen,
het is een deining, die haar vrij maakt, vrij,
die zelf als lied wil door de wolken dringen.

Het is de stem, die zingend blij maakt, blij,
de wereldstem van 't eindeloze leven,
dat fluister-zingend wil zijn liefde geven.

JOANNES REDDINGIUS

LOTUSVIJVER MET WITMARMEREN BRUG, LEIDEND NAAR HET ZOMERPALEIS IN DE WESTELIJKE BERGEN BIJ PEKING

Het Zomerpaleis in de Westelijke Bergen

DOOR E. KUNERT

EEN uitstapje, dat ik van Peiping (Peking) uit maakte, was naar het Zomerpaleis in de Westelijke Bergen. Het was een prachtige Septemberochtend, toen ik er heen autode. Het eerste gedeelte van den weg, waarvan het midden met granietplaten geplaveid is, stamt nog uit den keizer-tijd. ☞ Even buiten den Tartarenmuur ontmoeten wij lange stoeten met kolen beleden kameelen, wier zacht spreidende hoeven voortdurend het stof opwarrelden. Een half dozijn Mantsjoe-ruiters oefent zich nog met pijl en boog. Dan leidt de weg langs uitgestrekte gehuchten van lage leemen hutten, die op vrachtwagons zonder wielen lijken,

en waarvan de weinige, kleine ramen met geolied rood of geel papier afgesloten zijn, inplaats van met glas. Voor de deuropeningen staan mannen en vrouwen in blauw katoenen kleeren en staren niet te vriendelijk naar den „vreemden duivel“, die in een auto voorbijraast. Kinderen spelen, varkens wroeten in het stof en overal snuffelen verwilderde honden, die de plaats van den vuilnisman in Westersche landen innemen. Een angstige uitroep stijgt op, als een kip vlak voor onze auto fladdert. De chauffeur geeft gas, maar mist en keert zich haast beschaamd(!) even naar mij om. ☞ De weg begint nu te klimmen en te kronkelen. Hij is hier

uitstekend, een moderne chaussée. De dorpen zijn nu voorbij. Aan den eenen kant strekken zich lichtgele rijst- en bruinachtige kaoliang-velden uit, terwijl aan de andere zijde de grillige rotsen der Westelijke Bergen vlug naderbij komen. De aanvankelijk zachtglooiende helling is bezaaid met boschjes van cypressen en oranje-gestamde pijnen, die groote, hoefijzervormige begraafplaatsen van Prinsen en Mandarijnen omgeven. Wij passeerden resten van marmeren en granieten eerepoorten, hier en daar een verlaten in de velden liggende reusachtige granieten schildpad, met een rechtopstaande tafel op den rug, waarop naam en verdienste van den geëerden overledene gegrift staan. ☞ De weg vormt een S en plots ziet men in de verte de silhouet van het Hemelkloovende Paviljoen verrijzen, terwijl tusschen de boomen van het park aan zijn voeten het groote, kunstmatige meer blauwachtig grijs, gevlekt met zilver, schemert. ☞ De auto stopt bij het einde van een halve mijl lange wandelgang, waarvan elke dwarsbalk met een landschapschilderij versierd is. Het middelste gedeelte van de

KOPEREN OS BIJ HET ZOMERPALEIS

DE TWEEDE BINNENHOF IN HET ZOMERPALEIS MET ANTIEKE BRONZEN

wandelgang verbreedt zich tot een rond paviljoen, waar men aan den eenen kant het poorthuis, dat tot den laagsten hof toegeschikt, voor zich ziet, terwijl daarachter op een reusachtig, dobbelsteenvormig, fundament het pagoda-achtige, vier verdiepingen hooge Hemelklievende Paviljoen verrijst. De afmetingen zijn inderdaad overweldigend. De hoven en onderstukken der paleizen bestaan uit marmer, de daken zijn van okergeel en jadegroen geglaazuurde tegels, maar de gebouwen zelf, die angstvallig gesloten en waarschijnlijk leeg zijn, zijn van hout opgetrokken, gekleurd in pompejaansch rood met verlakte pilaren. Nog houd ik mijn hart vast, wanneer ik eraan denk, hoe ik een Chineeschen soldaat achterloos en brandend cigaretteneind tegen een houten deur zag werpen. ☞ Langs de zijden van den eersten hof staan hooge, marmeren voetstukken, waarop vroeger vroolijk gekleurde porseleinen potten met bloemen stonden. ☞ Twee marmeren trappen leiden naar den tweeden hof, die met perzik- en pruimeboomen omzoomd is, in de schaduw waarvan kostelijke groenbronzen dierfiguren staan, een hert, reiger, leeuw, draak, ook een zonnewijzer, en reusachtige vazen. Wanneer de perzik- en pruimeboomen in bloei staan, is deze hof inderdaad een sprookje. ☞ Van den tweeden hof gaat men over een overdekte marmeren trap naar den derden hof, waarvan de achterzijde gevormd wordt door het massieve fundament van het Hemelklievende Paviljoen. Twee trappen geflankeerd door met groene tegels bedekte balustraden, waarvan een gedeelte reeds bezweken is, leiden naar boven, waar men van de gaanderijen van het achthoekige gebouw een prachtig uitzicht geniet op het paleis, het park en

het meer aan zijn voeten en in de verte de vlakte van Peiping, terwijl achter ons en aan weerskanten de Westelijke Bergen oprijzen en in het Westen de slanke Jade-Pagode als een eenzame wachter tegen den blauwen hemel afsteekt. Langs grillige rotspaden dalend, stuit men telkens weer op kleine paleizen, thee- en rustpaviljoens, die vroolijk en bont tusschen de coniferen liggen. Men vindt er ook fonteynen van geglaazuurde tegels en een paviljoen geheel van brons. In het meer ligt een groote Chineesche djoenk, die bij nader bezien een stoomboot voorstellen moest, want zij heeft zijraderen. Op de djoenk verheft zich een theetuin van twee

DE BEROEMDE KAMEELBOCHELBRUG

verdiepingen, maar het fenomenale is, dat djoenk, zijraderen en theehuis geheel van marmer zijn. Marmeren bruggen leiden van het vasteland naar eilanden, waar zich weder thee- en rusthuizen bevinden. De oevers van het meer zijn met marmeren balustraden en bizarre rotspartijen versierd. Langs den kant staan een paar hoogbeenige reigers, terwijl bonte Pekingenden en andere watervogels in troepjes statig rond-drijven en de goudkarpers tusschen de lotusplanten doen den-ken dat alle rijkdommen der aarde in dit meer opgestapeld

liggen. ☞ Veel ge-photografeerd is de elegante Kameel-bochelbrug, maar de mooiste van alle is de blinkende wit-marmeren brug, die in zeventien bogen een nauwte van het meer overhuift. ☞ Men staat telkens weer versteld van den rijkdom en de verkwisting, die hier t e n t o o n g e s p r e i d zijn. Heel China moet gebloed hebben om dit lustoord, dat pas na 1860 gebouwd werd, mogelijk te maken. ☞ De herinnering aan Hse Tsü, de weduwe van den kei-

zer Hiën-Eeng, is onafscheidelijk met dit paleis verbonden. Deze kleine Mongoolsche Prinses, die zich van de rol van bijvrouw tot die van co-keizerin verheven zag, omdat de keizerin Hse An kinderloos bleef, was behept met een mate-looze eierzucht, waaraan zij een buitengewone wilskracht paarde. Het is vrij zeker dat zij haar eigen zoon, kei-zer Toeng-Tsji, uit den weg heeft geruimd, waarna zij keizer Kwang Hsü, die een zoon van den broeder van haar man en van haar eigen zuster was, tot zelfmoord dreef, alleen om de regeeringsmacht in haar handen te houden. In al haar doen en laten was zij inderdaad consequent in haar middeleeuwschheid. Eunuchen liet zij doodranselen omdat zij haar bij haar toilet een paar haren hadden uitgekamd. Zij sliep op een kussen met een gat erin, zoodat zij zelfs gedurende haar rust kon luisteren. ☞

Wanneer zij ging wandelen, liet zij zich door een schaar hofdames en bedienden volgen, waarvan een haar spiegel of waaier, een andere haar snuifdoos droeg, terwijl een paar mannen steeds een met geel satijn overtrokken stoel achter haar aansleepten. Bij het aanreiken of in ontvangst nemen van de geringste kleinigheid moest er „gekotourd” worden, waarbij men op de knieën valt en drie maal met hoofd den grond aanraakt. ☞ Het is haast ongeloofelijk, dat dit alles in China nog nauwelijks vijf en twintig jaren geleden bestaan kon. ☞ Om een idee van den onmetelijken rijkdom van het Chineesche hof te geven, citeer ik hier uit het dagboek van Lie Lien Ying, Hoofd-Eunuch, Mandarijn van den hoogsten graad, die gedurende zijn geheele leven de vriend, vertrouwde en raad-

gever van Hse Tsü was. Over de toebereidselen voor de begrafenis van zijn meesteres schrijvend, die in 1908, één dag na den dood van den keizer Kwang Hsü en waarschijnlijk in een aanval van woede overleed, zegt hij: „In de kist — Chineesche doodkisten zijn van zeer groote afmeting — werd eerst een matras van gouddraad gelegd, zeven duim dik, die met parelen doorweven was. Daarover werd een zijden spreid gelegd, waarop met parelen een Boeddhafiguur was geborduurd. Hierover werden 10.500 parelen, robijnen en saffieren,

elk van een gewicht van ongeveer een Engelsch ons (16 gram) gestrooid, verder 67 hyacinten, 203 kleine smaragden en 200 stukken van wit jade. Aan het hoofd-einde van de lijk-kist werd een groot lotusblad van donker-groen jade en aan het voeteinde een lotusbloem van appel-groen jade geplaatst, waarna het lichaam der keizerin-Weduwe erin werd gelegd. ☞ Het lijk was in rijke ceremonieele gewaden gehuld, waarop parelen met goud-

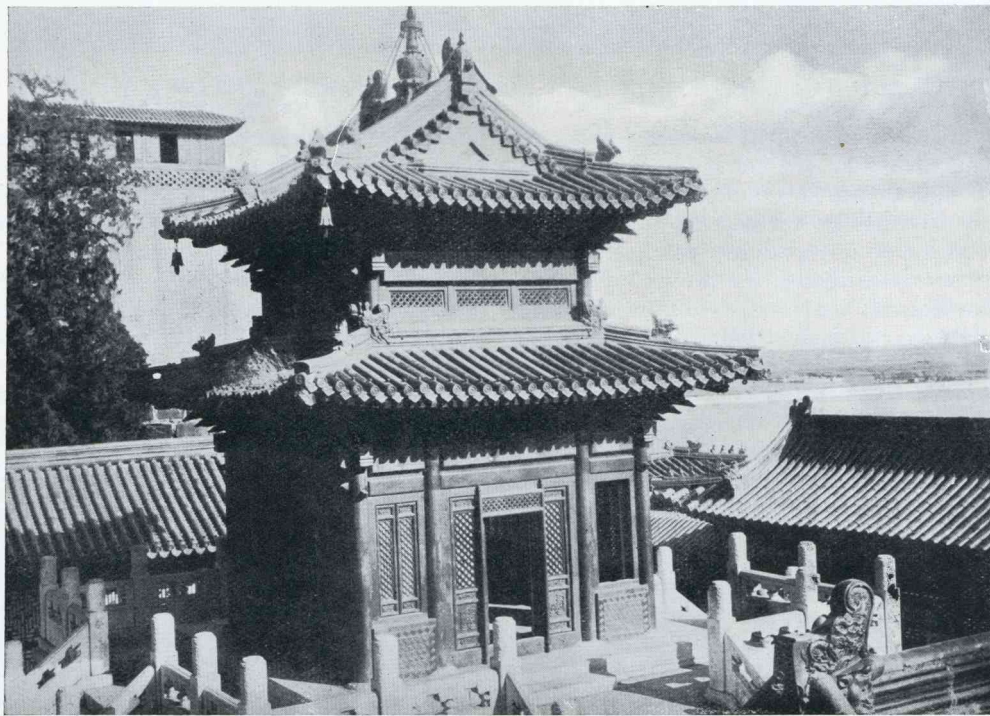
draad waren geborduurd. Daarover droeg de doode keizerin een kort jasje en een streng parelen, terwijl een tweede streng van prachtig bij elkander passende parelen negen maal om het lichaam was gewonden om de kleren op hun plaats te houden. In haar handen werd een lotusbloem geplaatst, ge-ciseleerd uit één enkelen smaragd, die meer dan 36 Engelsche

o n z e n w o o g. Op haar borst rustte een spiegel, die gezet was in 800 parelen en 35 robijnen en saffieren. In haar armen werden 18 kleine Boeddhafiguren van goud, ingelegd met parelen, geplaatst. ☞ Daarover werd een gewijd baarkleed gelegd, dat aan weerskanten met 108 gouden en edelstenen Boedha's bezwaard werd, waarover gouden vruchten van allerlei soort, met juweelen versierd en ten getale van 200 werden gestrooid, waaraan meer Boedha's en 8 galopperende paarden van goud toegevoegd werden.

Alle tusschenruimten werden dan met parelgruis, kleine robijnen, stukken jade en edelstenen gevuld, totdat de zerk tot aan den rand toe gevuld was. Hierop werd nog een van parelen geweven spreid gelegd, waarna de lijk-kist verzegeld werd”. ☞ Maar de kist met dezen onmetelijken rijkdom werd in 1928 door Chineesche bandieten geplunderd, zoodat op dit oogenblik een gedeelte van die schatten al bij de juweliers van Fifth Avenue, Bond Street en Rue de la Paix terechtgekomen zal zijn. ☞ Wanneer men de reeds beschreven brug van zeventien bogen passeert en rechtuit loopt, komt men in een verwilderd park met de overblijfselen van ongeveer driehonderd paleizen en paviljoens, waaronder het Chineesche Versailles — een paleis, dat ongeveer 1750 door de Jezuitenpaters Ricci en Be-

DE BERG DER BITTERSTEENBRON MET DE JADE PAGODE

DE BRONZEN TEMPEL BIJ HET ZOMERPALEIS

noit in Renaissance-stijl voor Kiën Loeng gebouwd en in 1860 door de Engelschen en Franschen leeggeroofd en totaal vernield werd. ☞ Westelijk van het nieuwe Zomerpaleis vindt men nog de grootsche resten van een paleis uit de dertiende eeuw, waar Koeblai Khan, aan wiens hof Marco Polo vele jaren verkeerde, verblijf hield en na hem nog Yoeng-Lo, de grootste der Ming-keizers. ☞ De Westelijke Bergen zijn overal bezaaid met ruïnes van paleizen en tempels en pagoden, maar wanneer men een der bewoners der streek om uitleg vraagt, zal hij zijn schouders ophalen of een phantastisch verhaal van tooveraars en draken opdisschen.

HET LEVEN AAN DE OPPERVLAKTE DER ZEEËN

DOOR DR. H. ENGEL

TWEEDERDE van de aardoppervlakte is door water, door zee bedekt. Door de verdamping komt het water van de zee in de lucht en verdicht zich daar tot wolken.

Als regen en sneeuw keert het tot de aarde terug en langs de rivieren bereikt het daarna weer het groote reservoir: de zee. Water is noodzakelijk om te leven. Hoe dood zijn niet de droge, waterlooze woestijnen! Toch herbergen ook zij nog een weinig leven en wel datgene, dat in staat is gebruik te maken van de kleine hoeveelheden vocht, die er steeds nog wel aanwezig zijn. De Himalaya, een gebergte dat zich nog altijd in een toestand van opheffing bevindt, houdt steeds meer de vochtige moessons uit den Indischen Oceaan tegen en maakt daardoor de er achter liggende Gobiwoestijn tot een steeds droger en armzaliger land! ☞ Wij, Hollanders, zullen wel de laatsten zijn, die het groote belang van de zeeën ontkennen. Welvaart en rijkdom is allen volken beschoren, die aan zee wonen en haar gaven en voordeelen weten te waardeeren. Dagelijks leven we te midden van de produkten, die we aan de zee te danken hebben. Niet alleen zout, dat immers ook overal waar we het gebruiken afkomstig is uit zee, hetzij het daar direkt uit gewonnen wordt, hetzij het door vroegere zeeën als steenzout is afgezet, maar tal van andere produkten en handelswaren worden ons direct of indirect door de zee geleverd. Visch, oesters, mosselen, garnalen, levertraan, zeegras, zijn al de eerste die ons invallen, maar ook paarlen, sponsen, koraal, paarlemoer, amber — ja onze vruchtbare zeelei danken we haar. ☞ Terecht wordt de zee immers de

wieg van het leven genoemd, in de eerste plaats omdat men meent, dat het leven zijn verovering der aarde van de zee uit begonnen is, maar in de tweede plaats vooral, omdat men meent, dat tenslotte alles wat leeft zijn voedsel en daarom zijn leven aan de zee te danken heeft. De zee is voor ons het beeld van het rijke, volle leven, gelijk de Bijbel het zegt: „van de groote walvisschen ende alle levende wremelende ziele”. Dit is zeer juist gezegd, want juist het allerkleinste, het wriemelende, is er het rijkst vertegenwoordigd. Wij noemen het plankton. Alles wat in zee drijft, alles wat door de stroomen meegenomen wordt en niet als de visschen een eigen beweging heeft. Roeipootkreeftjes, vleugelslakken, wormen, larven van allerlei dieren, kwalen, kleine plantaardige wezentjes: diatomeeën, peridineeën enz. enz., zij allen tesamen vormen het voedsel der grootere dieren, der visschen en ook der walvisschen. En zij zijn het tenslotte, die in hun kleine olie-druppeltjes het eerste begin vormen van die vetvoorraden, die de verschillende visschen in hun lichaam ophoopen en waarom ze zoo gezocht zijn. De vette haring en andere om hun vet gezochte zeevisschen, waarvan wel het excès de

HET ZOMERPALEIS IN DE WESTELIJKE BERGEN BIJ PEKING. DE PORSELEINEN PAGODE MET OP DEN ACHTERGROND DE JADE PAGODE

bekende visch is, die door de Indianen zonder verdere toebereiding als kaars gebrand wordt, de walvisschen met hun enorme speklagen, zij allen danken hun vet tenslotte aan die kleinste wezentjes. Wanneer men de tien voor den wereldhandel belangrijkste voedselartikelen noemt, dan zijn dat: graan, rijst, aardappelen, kip, schaap, rund, varken, schelvischachtigen, haringachtigen en mosselen. Drie van die artikelen, voor den wereldhandel van enorme beteekenis, zijn zeeproducten. Men schatte in 1910 de opbrengst van de Noord-Europeesche visscherij op 2½ milliard kg visch. Toen in het begin van deze eeuw aan de kusten van Portugal en

Zuid-Frankrijk de sardinenscholen, die daar duizenden handen werk gaven bij de vangst, het schoonmaken en het in de bekende blikjes in olie verpakken, weg bleven, dreigden er gevaarlijke hongeroproeren! Door het zout is menige stad tot bloei gekomen, om het zout is menige oorlog gevoerd. Wij hebben reeds eerder in dit tijdschrift een en ander over het leven in zee verteld, we willen ons ditmaal beperken tot dat kleingoed, dat daar zonder eigen beweging in rondrijft, meest zeer kleine plantjes en diertjes, die men alle samen het plankton, het drijvende noemt, in tegenstelling tot het nekton, het zwemmende. ☒ Wanneer men een uit het allerfijnste gaas gefabriceerd net door het zeewater trekt, dan ontstaat er na eenigen tijd in het onder-einde een dik, drabbig bezinksel, van een bruingroenige kleur. Dat bezinksel is plankton. Meestal wordt het net zoo ingericht, dat men het lang en kegelvormig maakt, met aan het uiteinde

een koperen of glazen busje, dat er afgeschroefd kan worden en waarin zich dan dus de vangst verzamelt. Door met een vulpenhouder-spuitsje of een ander pipetje een druppel van dit drab op een mikroskoopglaasje te brengen, is men in staat het leven in die kleinste afmetingen te bestudeeren. Door den inhoud van het busje uit te spoelen in een speciaal er voor bestemd fleschje en er dan, om het goed te houden, een scheutje formaline bij te voegen, kan men het plankton willekeurig lang bewaren en het thuis op zijn gemak bestudeeren. ☒ Het fijnste gaas, dat men op het oogenblik gebruikt, heeft een maaswijdte van slechts 0,05 mm en bezit dus per vierkanten centimeter 6000 mazen....! en toch glipt er nog zóóveel tusschen-door, dat men een speciale studierichting met eigen methoden heeft ingesteld voor de bestudeering van dat aller-allerfijnste plankton, dat

dwerg- of nanno-plankton genoemd wordt. Men neemt eenvoudig een buis water, plaatst deze in een centrifuge, waarin hij zoo bevestigd is, dat bij het snel ronddraaien de buis vlak komt te liggen, door de „middelpuntvliedende kracht”. Door het snelle ronddraaien verzamelt zich dan alle plankton in de verste punt, in het uiteinde van het busje. Men kan dan het water verder gewoon afgieten en van het bezinsel in de punt van de buis telkens wat afnemen tot onderzoek. En men vindt dan weer een wereld op zich zelf. ☒ Het moge gemakkelijk lijken de buis slechts met water te behoeven te vullen om met het centrifugeeren en het onderzoek te kunnen beginnen, maar er zijn nog tal van moeilijkheden aan verbonden: men wil niet alleen weten, wat er leeft in de oppervlakkige waterlagen, die men gemakkelijk kan scheppen, men wil ook wel eens weten, wat de diepere lagen herbergen. Als gevolg daarvan

heeft men allerlei ingenieuze methoden bedacht om zoowel het fijnere als het grovere plankton van zeer bepaalde deelen van de zee apart te verzamelen. Men heeft waterpompen, welker mond men tot bepaalde diepte laat zakken, om daarna het water van die diepte omhoog en aan boord te halen. Men bezit waterflesschen, die men tot een bepaalde diepte laat zakken, dan met een valgewicht kan openen, vullen en weer sluiten. Men bezit planktonnetten, die men over een gewilden afstand kan laten werken en aldus bijvoorbeeld een waterlaag van 200 tot 100 meter diepte afzeven. Men kan ook sommige dier netten op een bepaalde diepte, zeg 100 meter,

horizontaal voorttrekken en dan weer sluiten en aldus de wateren der zee in al haar lagen en diepten onderzoeken. Ja, men bezit reeds een combinatie van net + pompinstallatie, die men op bepaalde diepte willekeurig kan laten werken, waardoor men natuurlijk grootere diepten kan bereiken dan met een gummislang het geval was. Het blijkt dan, dat lang niet overal evenveel plankton voorkomt. Het zijn voor alles de oppervlakkige lagen, die waarin het licht nog krachtig werkzaam is, welke plankton bevatten. Want een groot gedeelte van het plankton is plantaardig. En dan zijn het verder de gebieden, die nog den invloed van het vasteland onder-vinden en die door de rivieren van bepaalde voedingszouten voorzien worden, waar het plankton juist met het oog op die voedingszouten, zich bij voorkeur ophoudt. De oceanen ver van de kust zijn niet planktonrijk. ☒ Merkwaardig is verder, dat, zooals dat trouwens met alle organismen het geval is,

in de tropen een groote variatie in het aantal soorten bestaat, met betrekkelijk weinig exemplaren van iedere soort. In de koudere streken daarentegen vindt men weinig soorten, maar in geweldige massa's. Wanneer men bedenkt hoe een diatomee zich in een maand kan vermenigvuldigen tot 1.000.000.000, één milliard nakomelingen, dan begrijpt men

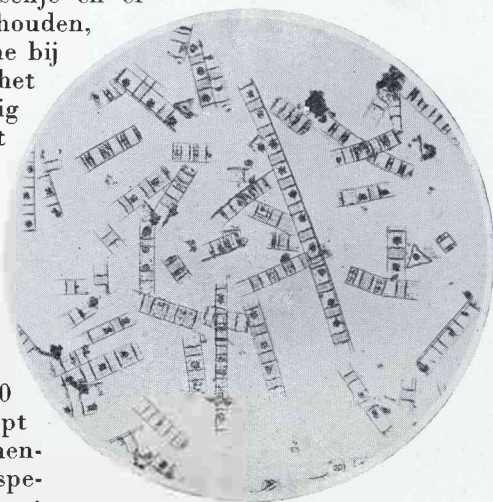
in hoe korten tijd het plankton zich onder gunstige omstandigheden kan voorttellen.

Maar dan wordt er ook in het groot een vernietigingskrijg tegen gevoerd: een ongehooflijke massa zeedieren, van haringen af tot walvisschen toe, voeden zich met het plankton, zeven het met hun er op ingerichte monddeelen uit het water... en vinden er voldoende voedsel in. ☒ De studie van het plankton heeft reeds zeer vele belangrijke feiten aan het licht gebracht en nog veel meer nieuwe problemen opgeworpen. Men heeft ont-

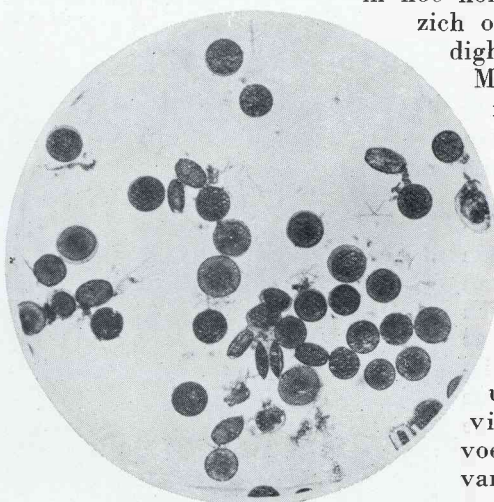
dekt, welchen grooten invloed de temperatuur, het zoutgehalte, de vloeibaarheid (viscositeit), de helderheid, de strooming, de golfslag hebben op de soort, de hoeveelheid, de grootte, ja op den vorm van de planktonorganismen. Zoo zal bij grooter zoutgehalte het zweven gemakkelijker gaan (zout water „tilt” immers meer) en dit is ook het geval als het water dikker is, zoo in den winter en in koudere streken. Het gevolg is, dat men de meest ingewikkelde zweef-inrichtingen zal vinden in warmer en in minder zout water. Er zijn zelfs vele soorten, die in hun zomer- en wintervormen zoo varieeren, dat men ternauwernood zou gelooven, dat men met dezelfde soort te doen heeft: 's winters korte aanhangsels en 's zomers lange, die het zweven vergemakkelijken. ☒ Het probleem van het zweven is door verschillende organismen op zeer verschillende wijze opgelost. Bij de plantjes (die men gemakkelijk van de dieren

Foto Uja
VISCHJE, AZEND IN HET PLANKTON. BEHALVE VELE ANDERE VORMEN ZIET MEN LINKS BOVEN EEN SALP (EENIGE MALEN VERGROOT)

LINKS: LITHODESMIUM UNDULATUM, EEN DRADEN VORMENDE DIATOMEË UIT ONZE WADDENZEE; RECHTS: COSCINODISCUS BICONICUS, EEN SCHIJFVORMIGE DIATOMEË, DIE O.A. IN GROOTE HOEVEELHEDEN DE V.M. ZUIDERZEE BEVOLKTE

scheidt, omdat ze altijd in het bezit zijn, ook al zijn ze nog zoo klein, van enkele bladgroenkorrels) is het in hoofdzaak op vier verschillende manieren bereikt: In de eerste plaats kan de vorm vergroot zijn tot een bol of vooral tot een groote platte schijf. Men kan zich een

goed idee vormen van dit type door de beide zijdelingsche afbeeldingen op de plaat met diatomeeën te vergelijken met de bovenste. De laatste vertoont een diatomee van terzijde gezien, de beide eerste laten de ronde, fraai bewerkte bovenzijde zien. Maar ook onze figuur van *Coscinodiscus biconicus* uit de (voormalige) Zuiderzee laat dit type duidelijk zien. Ten tweede kan de cel zich lintvormig verbreed, of kunnen de cellen zich tot lange draadvormige kolonies vereenigen (zie de afbeelding van *Lithodesmium undulatum* uit de Waddenzee). Ten derde kan het éencellige plantje zich tot een zeer langen dunnen staaf- of liever haarvorm verlengd hebben, waarbij dan meestal om zinken te voorkomen de cel iets gebogen is. En ten vierde kan door vertakking, in het algemeen door in alle richtingen uitstaande haren het bedoelde zweven in het water verkregen worden. Dit laatste type vindt zijn afbeelding in het midden-onderste figuurtje van onze plaat met diatomeeën. Die plantaardige planktonen zijn door hun bladgroenkorrels gebonden aan het licht, gelijk alle groene planten en hun dieptegrens ligt dan ook op 100 à 200 meter, wat natuurlijk voor een groot gedeelte afhangt van de diepte tot waar ter plaatse het licht doordringt en dit hangt weer samen met den hoek waaronder de lichtstralen het wateroppervlak treffen en van de helderheid van het water. ☒ Soms worden er zware eischen gesteld aan het aanpassingsvermogen van de zwevende organismen, ze komen plotseling onder andere temperaturen of bij een riviermonding in veel zoeter water; een noodmaatregel is dan altijd het vormen van „sporen”. Het plantje trekt zich samen tot een bolletje en omgeeft zich met een harde, beschermende schaal. ☒ Tot de omstandigheden gunstiger zijn blijft het dan in een rusttoestand, maar treden er betere toestanden in, dan is het ook dadelijk weer actief en fleurig, en het gaat zich deelen, telkens weer in tweeën, tot het in ongeloflijk groote massa's de zeeën kleurt. Een enkele maal slechts treedt geslachtelijke vermenigvuldiging op, de versmelting van twee celletjes tot één, die zich dan weer opnieuw

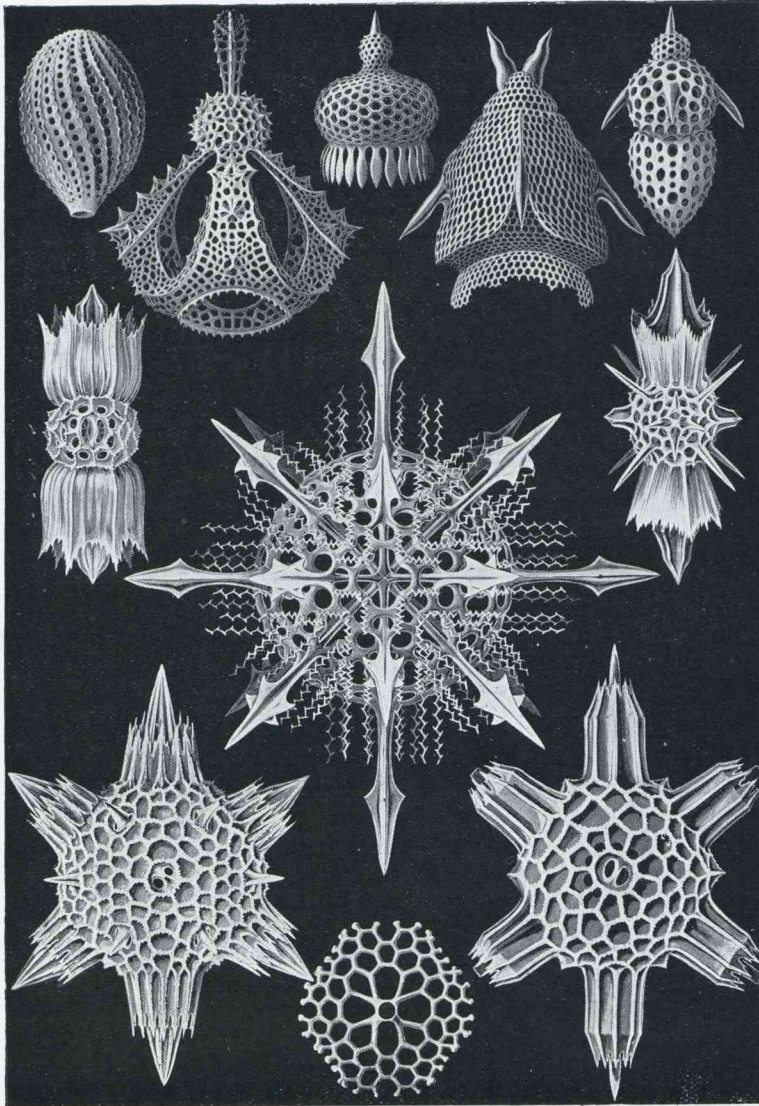
kan gaan deelen, maar dikwijls wijst dit op het intreden van minder gunstige omstandigheden en ontstaat er uit de vereeniging van de twee weer een rustspore met zijn dikke wand. Er kunnen ook nog andere omstandigheden optreden,

die het ontstaan van een tusschenstadium veroorzaken. Er zijn bijvoorbeeld plankton-organismen die, evenals de twee reeds genoemde, tot de diatomeeën behoren, en die zijn opgesloten in een kiezeldoosje, dat precies als een pillendoosje uit twee in elkaar sluitende deelen bestaat. Wanneer een dergelijke diatomee zich deelt, vormt zich in het dekseltje een nieuw doosje en het resultaat is een even groote nieuwe diatomee, maar ook uit het doosje ontstaat een nieuw plantje en daarbij is dat doosje tot deksel geworden, zoodat het nieuwe wezentje kleiner is dan zijn voorganger. Om nu dit steeds kleiner worden te herstellen, treedt zoo nu en dan sporevorming op, waarbij het plantje zich ontdoet van beide schalen, zich eens goed uitzet en dan beide schalen nieuw vormt. ☒ Soms zijn die plantjes voor de voortbeweging van lange zweepharen of van een heele massa korte zoogenaamde trilharen voorzien en ziet men ze onder het mikroskoop levende eigen bewegingen uitvoeren. Soms ook, en dat is de gewone wijze voor de genoemde diatomeeën, treedt er een smal strookje van hun protoplasma, van hun lichaamseiwit, naar buiten en door de strooming van het eiwit in dit strookje zijn ze in staat al of niet op een onder-

grond zich zelve voort te bewegen. ☒ Evenals de genoemde diatomeeën behoren tot de éencellige wezens de fraaie foraminiferen en radiolariën; omdat ze bladgroen missen, rekent men ze meestal tot het dierenrijk. Deze allerfijnste organismen zijn in het bezit van een kalk- of kiezelschaaltje, dat op de meest ingewikkelde wijze is samengesteld en de fraaist denkbare sculpturen vertoont. Wij geven hier een aantal vormen van radiolariën, om hun schoonheid uitverkoren door Ernst Haeckel voor zijn: Kunstformen der Natur. Zooals men ziet, steunt en doortrekt het

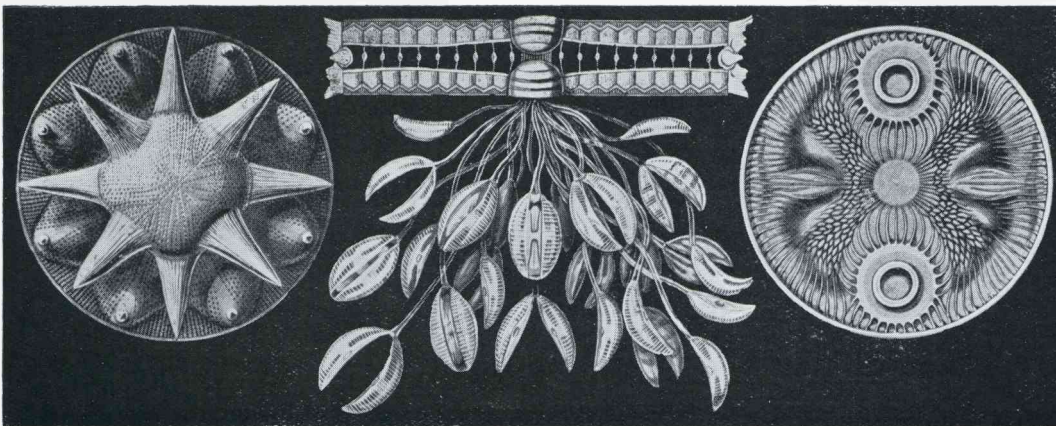
raffijne skelet het

geheele diertje, dat men zich als een doorzichtig eiwitklompje om en door deze teere bouwsels heen denken moet. Na hun afsterven bedekken deze schaaltes in enorme lagen den zeebodem en zij hebben een belangrijk aandeel in de gesteentevorming onzer aarde. (Slot volgt)

Naar Haeckel, Kunstformen der Natur

KIEZELSKELETJES VAN RADIOLARIËN, KLEINE ÉENCellige WEZENTJES UIT HET PLANKTON. 400 à 600 × VERGROOT

Naar Haeckel, Kunstformen der Natur

DIATOMEËN UIT HET PLANKTON, EENIGE HONDERDEN MALEN VERGROOT. L. EN R. ZIET MEN DE FRAAIE SCULPTUUR DER PLATTE ZIJDE, BOVENAAN DEN SMALLEN ZIJKANT. DAARONDER EEN KOLONIEVORMENDE SOORT, WAARVAN DE AFZONDERLIJKE DIATOMEËN OP EEN BEWEEGLIJK STEELTJE STAAN. DEZE SOORT LEEFT WEER OP DEN SMALLEN ZIJKANT DER ANDERE

steunt en doortrekt het

LANGS DEN GELDERSCHEN IJSEL

DOOR JAC. GAZENBEEK

HET meest nog bekend is het dal dezer bochtige, fraaie rivier, waar het meebuigt met de hoge terrassen der Zuid-Veluwe, die door hun blauwende uitloopers den stroom tot pittoreske bochten dwingen of waar

de steden:

Zutfen, Deventer en ook Kampen het verkeer tot zich trekken en dat deelder bevolking, 't welk behoefte gevoelt de steenmassa's van straten en pleinen te ontvluchten, gaarne de rivierdijken opgaat om zich te vermeien in het samenzijn met de weiden en de bebloemde bermen, met de muziek van den wind en de poëzie van de zilveren rivier.

Daar kènt men de bochten, grillig en toch sierlijk gewonden door het geduldige land. Daar gaan de booten uit: de vlugge kano's, de slanke wherry's en de gewone roeischiutjes voor ontspanning en sport; daar staan de zwijgende visschers in den ochtendnevel of tegen den avond op de krib-

ben of bij de kleine kolken, waar duikers het water van beek of smal riviertje inlaten. Daar is de rivier met haar groote en kleine bedrijvigheid een deel van het stadsleven: de drukte van kaden en bruggen, van los- en laadplaatsen, het gedaver van karren en auto's, het gefluit en gesis van machines, de rook, die uit zwarte pijpen stuwt, de stoom, die wit-wolkend ontsnapt, de meeuwen, die hun vleugels laten schichten over het rimpelvlak van het gaande water of boven de aanliggende waarden, al deze dingen maken het beeld der rivier volledig, ze geven er sfeer aan en stemming . . .

Ook aan de menschen, wonende aan de kaden of toevende aan den wal, hoort en ziet de opmerkzame toeschouwer, dat ze hun hart verpand hebben aan de afwisseling, die de rivier biedt. Ge ziet hun oogen telkenmale naar het water blikken, wanneer zij op de „kaai" of bij de brug staan en er is een zachte vertrouwdheid in dien blik

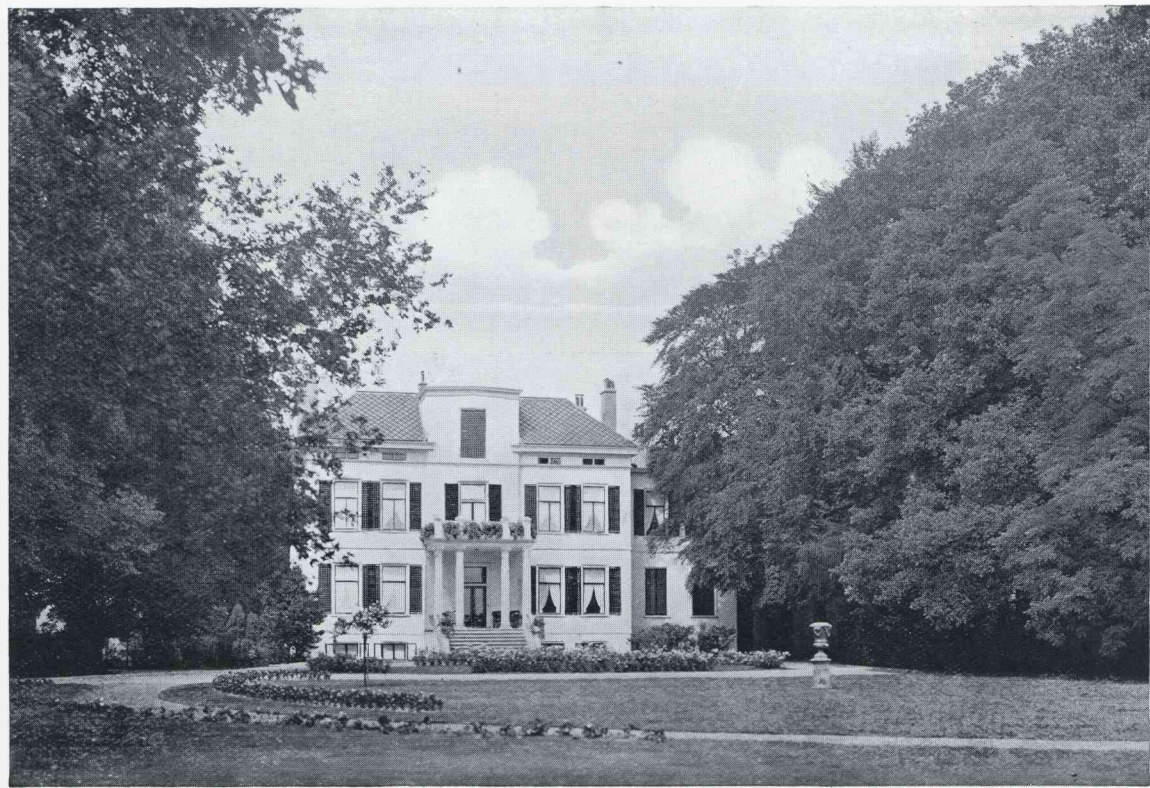
en dikwijls een verlangen . . . Die rivier is hun in den waren zin des woords een drukke weg, waarover bekenden en onbekenden trekken naar al of niet geweten doel . . . De zware aken en de stoere tjalken, de schuiten met puffenden motor of met goudbruine zeilen, die alle worden bespied met begeerige oogen of ze de haven zullen binnenloopen dan wel verderop gaan naar Duitschland, of anders naar de zee. Zeker, de mannen aan den kant verdienen gaarne een stuk brood bij lossen of laden, maar ook zònder dat is er een wonderlijke belangstelling voor wat daar op den stroom

voorbij gaat. Ik voor mij geloof, dat de ondergrond van deze belangstellende liefde gelegen is in de geheimzinnige bekoring, die er uitgaat van het lévende, stróomende water. Dit is een invloed onzègbaar groot en hij zal zich het meest doen gelden op het onderbewuste. Folkloristen en zij, die diepgaande studie hebben gemaakt van zeden en gewoonten onzer voorouders (of die der primitieve volken) wèten, welke waarde gehecht wordt aan lévend, d.i. stroomend water. Te dezer plaatse over deze kwestie verder uitweiden is onnoodig, al zou het zeker interessant kunnen zijn verschillende hypothesen en beschouwingen de revue te laten passeeren. De redactie zou mij evenwel te-

recht kunnen vermanen, mij nauwer aan mijn opdracht te houden, waar dit artikel bedoelt u de aantrekkelijkheid van den IJsel meer speciaal buiten de steden te beschrijven. Echter — ik kon mij niet onttrekken aan de bekoring, gelegen in het beeld, dat voor mij opdoende, toen ik dacht aan zoo'n rivierlandschap, zoo'n echt Hollandsch tafereel met z'n wonderlijke luchten en zuivere sfeer. En nu zou ik u bij de hand kunnen leiden langs de vele kleine dorpjes, die daar achter den dijk liggen van Westervoort af tot aan den

DE IJSEL TUSSCHEN VELP EN DE STEEG

HUIZE DIJKHOF TE TWELLO

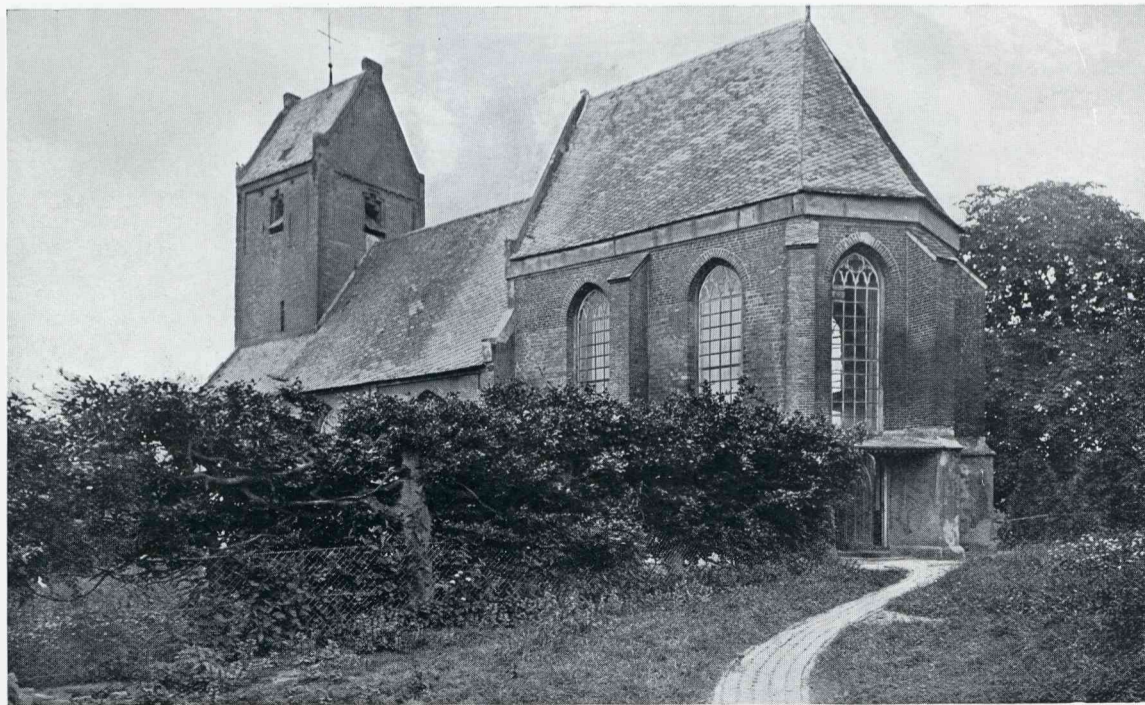

DE LAMME IJSEL, EEN OUDE RIVIERARM VAN DEN IJSEL, BIJ DOESBURG

riviermond, het Keteldiep, en u zoudt namen te hooren krijgen als Giesbeek, Welsum, Veessen, Vorchten, Zalk en Wilsom, namen, die u wellicht totaal onbekend zijn; ook andere: Lathum, de Steeg en Bronkhorst, Voorst, Wilp en Oene, die allicht herinneringen oproepen, maar ik vrees, dat u mij een dood-vervelenden gids zoudt vinden. En terecht! Liever dus wil ik trachten in enkele samenhangende schetsen weer te geven, wat mij boeide de keeren, die ik in deze omstreken verzeild raakte. Prachtige gedeelten der stroomvallei zijn naar mijn smaak vooràl die tusschen Zutfen-Deventer en Wijhe-Katerveer. Heerlijk is het zwerven hier, òòk in den winter als de uiterwaarden hard bevroren zijn en de rivier vol ligt met eenden en waterhoentjes en koeten, geteisterd door de hevige vorst, verontrust door de ijsschollen, die al maar naar 't Noorden afstroomen, naar de zee. Wanneer dan de avond valt en de bloedroode zon laag over het paarse Veluwland haar stralen schiet en de rivier grijze en parelmoeren tinten vertoont, grift zulk een beeld zich onuitwisschaar in uw geheugen en het wordt iets, dat men nòg eens te beleven verlangt. Het voorjaar jaagt de sappen krachtig omhoog in de veelvuldig voorkomende slee- en meidoorns, die op verschillende plaatsen dichte hagen vormen en ook de talloze knotwilgen met hun stoere, schroefvormig gedraaide stammen botten uit. Pralend staan ze daar in de Aprilzon: de wilgen met een rijkdom van eerst zilverwitte, daarna goudgele katjes, de sleedoorns met een vroege weelde van uiterst fijn, sneeuw-wit bloeisel. De vogels komen terug en de rivier is niet alleen een dorado voor de zangers en krassers, die in de omgeving blijven wonen, doch ook voor de honderden, die Noordelijker op moeten en de vallei als trekweg gebruiken. De vruchtbare IJselweiden krijgen gaandeweg een frischgroen kleed, de cardamines wuiven met hun bleek-paarse bloempjes, de eerste paardebloem kruipt stralend uit de veelslippige kelk en ergens aan een dooden rivierarm, waar het moerassig is en veel ruigte tiert

en woekert, komen de dotters in bloei. Hoe vreugdevol is het ontdekken van zoo'n eersten stevigen pol! De niervormige, donkere bladeren zijn al vroeg ontwikkeld, de dikke, groene bloemknoppen zwellen snel aan de holle stengels tot de dekbladeren uiteenschuiven, elken dag een weinig verder en het goudgele hart begint door te breken. Komt ge den volgenden dag terug, dan blinkt de bloem u toe als een fraaie, gouden miniatuur-schotel. En de slanke peppels worden rood in de toppen door de purperen katjes, de smeewortels, paarsroode en witte, draaien hun bloemtop naar de zon, duizenden madelieven bespikkelen de lage grasbermen: het is er een en al voorjaarsweelde. Denk daarbij aan het jolijt der vogels: de kieviten, de grutto's, de tureluurs! En later nog de tortels en al het kleinere goed! Waar weinig menschen komen en de kribben de gelegenheid bieden aan biezen en riet om in een stil hoekje welig op te schieten, hangt het nest van den

grooten karekiet tusschen de wiegende halmen, de waterhoentjes roeien af en aan. Soms komt een uitlooper van het diluvium met een steilen, heuveligen zandrug aan de rivier en gekunt het rustelooze va-et-vient gadeslaan der oeverzwaluwen, die er hun kleine holen maakten. Ook nestelt nog de buitengemeen fraaie ijsvogel in begroeide oeverhellingen. Wie dien bontgekleurden vogel als een vliegende bloem over het water ziet snorren, getrooste zich de moeite zijn doen en laten te bespieden, al of niet met den kijker gewapend. Misschien vindt u het hol, waarin zijn nest veilig ligt geborgen. De ingang is gewoonlijk goed verscholen achter ruigte van bramen, hondsroos en brandnetels, maar u vindt er meestentijds vischafval, want de ijsvogel is een first-class visscher, die van een tak of paal pijlsnel in 't water duikt en den voorbijzwemmenden voorn aan den scherppuntigen snavel weet te spietsen. Dit alles nu geven u in bonte verscheidenheid, in onbegrijpelijken rijkdom de schoone waarden van den IJsel. Elk jaargetij, bijna elke maand heeft daar zijn eigen schoon. Fraai en waard dit even te memoreeren, zijn ook tegen Juni de uitgestrekte hooikampen, waar het gras kniehoog staat en het veld u denken doet aan de bonte, ouderwetsche omslagdoeken,

DE NED. HERV. KERK TE VORCHTEN BIJ HEERDE (13^E EEUW, KOOR 15^E EEUW)

vroeger 's Zondags door de vrouwen gedragen. ☞ U weet misschien wel: ik bedoel die fraaie doeken, zoo af en toe bij een of anderen kleinen antiquair nog wel eens voor een redelijk prijsje te bemachtigen en een sieraad voor tafel en wand. De kleuren dier doeken, het zou mij inderdaad niet verwonderen, of ze vinden hun oorsprong in den kleurenrijkdom der bloeiende weiden. ☞ Vergeet niet, dat die doeken boerendracht waren en kijk dan eens naar de kleuren: ge vindt er het geel in van boterbloemen, het rood van de wilde zuring, het zachte paars van de bloeiende graspluimen en van de wikke. Het wit van margrietten en madelieven, het rose der koekoeksbloemen, al deze kleuren vindt u, gemengd met smaragdgroen, terug in die antieke, kostelijke doeken. Ze zijn daarin verweven tot een kleurenwarmte, die het fabrieksproduct (want de oude doeken worden druk nagemaakt!) ons inziens vergeefs poogt te bereiken. ☞ Ja, dat voorzomersche IJsel-landschap is van een buitengewone bekoring, van een sappige weelde, die zich weg-schenkt aan ieder, die er met open oog van te genieten wenscht. ☞ Vorigen zomer waren wij gedurende een tiental dagen naar Epe gegaan om te genieten van den oostelijken Veluwerand niet alleen, maar òók van het Noorderlijke IJseldal. ☞ Onze fietsen brachten ons naar dit vriendelijke dorp, waar we in de oude „Posthoorn” een heerlijken tijd doorbrachten. ☞ De hotelier wist ons velerlei te vertellen van de omgeving en wij

waren dan ook van plan zijn aanwijzingen zooveel mogelijk te volgen en den omtrek ter dege te verkennen. De fietsen waren daarbij onmisbaar. ☞ Reeds den eersten avond trokken we er op uit, genietend van het schoone weder en de fraaie rijwielpaden, die het rijden hier zoo gemakkelijk maken. ☞ Ter eenre zijde (Westelijk) liggen dan de heuvelige bosschen en heiden, maar

aan den anderen kant het met tal van beken en waterloopen doorsneden laagland, dat langzaam naar den IJsel helt. ☞ Daar ligt het land met bochtige stegen, hooge populieren en wallen, waar wilde hop en kamperfoelie zich dooreenstrengelen. ☞ Zoo bezochten we Emst, Gortel, Wiesel en Tonge-

ren, fietsten naar de romantische Dellen, Oldebroek met de vermaarde panorama's over de geheele Noord-Veluwe tot vèr in de Zuiderzee en naar den Overijselschen kant, waar de torens van Zwolle en Kampen opdoemen. ☞ En mij weer de genietingen dier dagen voor den geest halend, denk ik terug aan dien avond, dat wij beiden na een vermoeienden tocht langs allerlei meer en minder goed bereijdbare paden aan den IJsel terecht gekomen waren. ☞ Troffen we het over 't geheel niet bijster met het weer, dien avond was het zwoel en onweersachtig. Verrukt door het riviergezicht, dat zich groen en zilver, overwaasd door zachtroode en mat-violette weerschijnen voor ons uitstreckte, bleven wij daar een tijdlang zitten. (Slot volgt)

DE HED. HERVORMDE KERK TE OENE

sche bericht verder verspreid had, zond Reuter de volgende „rectificatie”:

HUIZE 'T JOPPE BIJ GORSEL (18^e EEUW)

en alle tarieven voor het vervoer van personen, goederen en post aantreft.

DEUTSCHE HOTELS. Een overzichtelijk boekje, bevattende een lijst van eersterangshotels in Duitsland, met overzichtelijke in-deeling in kolommen van de prijzen der maaltijden, kamers, pension enz. Op aanvraag kosteloos verkrijgbaar bij de reisbureaux en de Reichsbahn-zentrale für den Deutschen Reiseverkehr, Parklaan 28, Rotterdam.

De „Stralsunder Zeitung” bracht in 1858 het bericht, dat FRITZ REUTER gestorven was. De schrijver ging terstond het blad te lijf met de volgende rectificatie: „Aangezien ik er een licht te begrijpen tegenzin tegen heb levend begraven te worden, wilt U wel zoo vriendelijk zijn mij weder op te graven uit nummer 268 van Uw geacht blad, vooral daar ik er bijzondere redenen voor heb, indien het Gode behaagt, nog langer in het land der levenden te vertoeven”. ☞ Aan de „Stettiner Zeitung”, die het val-tiner Zeitung”, die het val-

I woans —
dod? — Ick
denk nich
dran.
Dat föllt mir
gor nich in;
Ne, ne! So
lang' ich leben
kann,
Will'ek nich
begraben sin.

Ontvangen:
NEDERLAND-
SCHE LUCHT-
REISGIDS 1933
(14e dienstjaar)
Uitgave van de
Kon. Lucht-
Mij. voor Ned. en
Kol. Prijs f 0.25
(108 blz.). Een
handboekje,
waarin men
naast geillus-
treerde beschrij-
vingen van alle
onderdeelen van
het K.L.M.-be-
drijf, de volle-
dige inlichtingen
over de binnen-
en buitenland-
sche luchtlijnen